

Michele Catanzaro, periodista científic: «La història de la ciència trenca tòpics»

Parlem amb Michele Catanzaro sobre els seus inicis en el món del periodisme científic, sobre el model de la comunicació científica actual i de com l'han afectat la crisi econòmica i la pandèmia de la COVID-19; a més, reflexionem sobre el paper de la història de la ciència en aquest món.

Michele Catanzaro és italià de naixement. Graduat en física per la Universitat de Roma La Sapienza i doctorat en física per la Universitat Politècnica de Catalunya en teoria de xarxes complexes, actualment és periodista científic *freelance* per a diferents mitjans com *El Periódico* o *Nature*, entre molts d'altres. A més, és coautor del llibre *Networks: A Very Short Introduction* (Oxford University Press, 2012) i del documental *Injustícia Exprés. El cas Óscar Sánchez* (2014). Ha estat guardonat amb diversos premis com l'Internacional de Periodisme Rei d'Espanya (2013), el Nimfa d'Or (2015), l'European Science Writer of the Year (2016) i el Prisma (2017). Ha estat professor en màsters relacionats amb la comunicació científica. Com a voluntari, ha organitzat xerrades i actes públics de ciència en diferents associacions i coordina el projecte PerCientEx.

Com neix el teu interès per comunicar?

A l'institut vaig estudiar humanitats, però a poc a poc vaig interessar-me molt per la física, tot i que sempre amb un interès filosòfic. Durant la carrera, com a *hobby*, vaig començar a escriure sobre ciència en alguns

mitjans d'Itàlia, amb aquesta idea de tenir un enfocament des de fora. Quan vaig venir a Barcelona, aquell *hobby* semblava que havia de morir perquè volia fer investigació científica a temps complet, però en realitat sempre va quedar la porta oberta. Vaig començar a tenir oportunitats com a corresponsal per a mitjans italians pel fet d'estar a Espanya, tant pel meu àmbit d'investigació com per altres àmbits científics. Finalment, el 2008 em vaig doctorar. Era una època precrisi, en què hi havia moltes oportunitats i els mitjans estaven en expansió. Així que vaig començar a col·laborar amb mitjans d'aquí, com *El Periódico*, Barcelona Televisió...

Per què decideixes continuar en el món del periodisme?

Acabat el doctorat, després d'un any de pensament vaig decidir que allò que em feia gaudir més, i crec que també era el feia millor, era aquesta part periodística, que sempre havia estat com una cosa paral·lela. A partir d'aquell moment, tot és una història de presa de distància. Vaig començar a fer articles periodístics amb una actitud de divulgador. Però cada vegada més, i ja de forma definitiva des de fa molts anys, no em considero un científic que divulga sinó un periodista que fa periodisme aplicat a la ciència, idealment d'investigació. No sempre es pot fer, però sempre ho intento i és la meva inspiració en aquest moment.

Diries que en el teu recorregut professional t'ha ajudat venir d'una branca més aviat científica (de la física)? O també ha estat un obstacle?

Jo crec que hi ha els dos aspectes. Per una banda m'ha ajudat haver fet un doctorat, tenir una educació científica o, més aviat, el fet d'haver estat dins de la ciència. Et permet tenir una visió realista de com es fa la ciència, de quins són els seus condicionants, els debats interns. A més, també és una ajuda el fet de tenir familiaritat amb certes eines com poden ser l'estadística, o entendre el llenguatge de la ciència com la incertesa, els marges d'error... Ajuda molt, però realment molts periodistes sense formació científica també ho assoleixen a base de treballar sobre la ciència. Per altra banda, i al mateix temps, no ajuda pel fet de ser un *insider*. L'educació científica no és només una educació tècnica, també t'educa en uns valors i en una certa visió de la ciència. Molt sovint alguns científics tenen una actitud d'identificació molt forta... És normal perquè algú que està en aquesta disciplina s'ho creu molt, i això pot ser un obstacle en el moment de fer reportatges.

Crec que el periodista ha de tenir la mateixa actitud cap a la ciència i cap als científics que la que tindria amb qualsevol altra disciplina o amb qualsevol altre grup humà.

Seria com fer de funàmbul entre un món i l'altre...

Jo no ho percebo com a funambulisme. No és trobar un equilibri; és tenir clar el teu paper i el teu punt de vista. El teu paper no és ser un megàfon dels científics. No ho estàs fent bé si senzillament només et dediques a amplificar el seu missatge o el de les institucions científiques. Ho estàs fent bé si ets capaç d'entendre aquell missatge, contextualitzar-lo, comparar-lo amb altres demandes de la societat, ser conscient que no hi ha un únic punt de vista

sobre la qüestió... És un exercici d'integritat ètica, de no tenir por que et vegin com un traïdor a la fidelitat de la ciència.

Com es diferencia el periodisme científic de la comunicació científica i la divulgació científica?

El concepte de comunicació científica és molt genèric, abasta moltes activitats diferents. El periodisme científic es pot veure com un subconjunt de la comunicació científica però també com un subconjunt del periodisme. Hi ha una diferència molt clara entre divulgació i comunicació científica (*stricto sensu*). La comunicació científica la fan bàsicament científics i institucions científiques que comuniquen envers la resta de la societat, molt sovint des del seu punt de vista, des d'un punt de promoció, per donar-se a conèixer... I utilitzen la divulgació per a fer-ho. En canvi, la finalitat del periodisme científic no és senzillament divulgar continguts científics, tot i que té un component de la comunicació científica en el sentit ampli del terme ja que, en el fons, estem parlant de ciència. A més, no hi ha aquest component de propaganda i de promoció de la ciència. Una diferència claríssima és que la divulgació la pots fer sobre qualsevol tema: què és un àtom, la pressió...; mentre que el periodisme, per definició, ha de ser sobre temes d'actualitat, temes d'aquí i d'ara. Un exemple: la PCR (*Polymerase Chain Reaction*) no era un tema periodístic fins que va venir el coronavirus.

Així doncs, quin és el teu paper com a periodista científic?

La nostra funció no és promoure ni donar a conèixer la feina dels científics perquè sí. És fer-ho quan hi ha una demanda de les persones a les quals servim, les nostres lectores i lectors. Aquell contingut científic és rellevant si és rellevant per a la nostra audiència. La funció social del periodisme té aquesta funció de *check and balance*, o de gos guardià que està observant i relatant críticament el que passa a la ciència encara que sovint hi ha algú que no vol que es relati. Això sovint s'interpreta com una cosa agressiva, però no és que vulguis parlar malament de la ciència. Jo ho relaciono sovint amb la feina que fan els crítics de cine. Són gent que s'estima el cine i que vol que sigui accessible per al públic general, però a la vegada són capaços de donar-li un context, de prendre una actitud crítica i de relatar conflictes i debats. Quan jo parlo d'aquesta actitud crítica, em refereixo a això, no a voler criticar la ciència perquè sí, sinó a agafar una actitud d'observador analític.

Des del teu punt de vista professional, quin és el model actual del periodisme científic a Catalunya, i a Espanya en general?

Jo crec que el periodisme científic, genèticament i històricament, no ha tingut prou present l'ètica del periodisme. El periodisme científic neix com un *spin off* de la ciència. Per això s'han acceptat actituds que serien inconcebibles en altres àmbits del periodisme, com el periodisme cultural o d'economia: donar per bo tot el que et diuen les teves fonts acríticament, no posar de manifest el context polític i econòmic, els conflictes, les contradiccions...

Aquest tipus de periodisme científic es basa simplement a explicar fil per randa el nou article científic a *Nature*, com si no hi hagués un abans ni un després, ni posicions diferents... Aquest periodisme científic s'assembla més a cert periodisme esportiu que no pas al periodisme de cine, per exemple. La seva missió és generar entusiasme al voltant d'una disciplina com és la ciència, i fins i tot al voltant d'un equip, com el dels científics. De fet, en una revista espanyola es va arribar a fer una selecció nacional de la ciència. Però tot això és la posició per defecte. Ha calgut molta feina de periodistes que s'han emancipat d'aquesta visió i s'han apropiat cada vegada més d'aquest *ethos* o ètica periodística.

Creus que aquest model més «antic» és l'actual?

No, jo diria que moltes de les generacions de periodistes actuals a Espanya i a Catalunya tenen aquesta visió i ètica periodística molt interioritzada. Quan es pot, s'està fent un periodisme científic molt bo, n'hi ha exemples fantàstics. Podríem citar «Ciència / Materia», d'El País; l'Agència SINC, que és una plataforma institucional però que fa un periodisme d'alta qualitat i molt crític; novetats com Maldita o Fundación Civio, que toquen temes de mediambient, també les seccions de molts diaris com El Periódico o La Vanguardia, i molts altres exemples.

Llavors, què diries que funciona malament actualment?

El problema és que això passa al mateix temps que tot l'ecosistema dels mitjans està en una posició hipercrítica per l'acumulació de moltes crisis. La més recent és la del coronavirus, però abans hi ha hagut la crisi financera. Des de fa temps, s'arrossega una crisi de model de negoci, no se sap com fer diners amb internet. Una crisi encara més gran i subjacent és la que Nick Davies, excap de periodisme d'investigació al The Guardian, comenta en el seu llibre *The Flat Earth News: la corporatització dels mitjans*. Els mitjans, en època preinternet, segurament portats per la seva influència i altres factors, es van començar a gestionar com qualsevol institució o empresa. Es van oblidar d'aquell mandat constitucional, de ser un component clau per a la democràcia, i a vegades fins i tot s'allunyaven dels valors nuclears del periodisme. La combinació de tot això està fent que perdem influència a velocitats supersòniques.

En aquest context, com es gestiona la informació ara?

Molta gent, sobretot jove, ja no s'informa amb els mitjans de comunicació sinó que ho fa mitjançant xarxes socials, Whatsapp, o senzillament espera que li arribi la informació... Això ha fet que sorgeixin unes fonts d'informació, sense intermediari, que s'adrecen directament al públic sense una feina de contrast i d'anàlisi crítica que fan o haurien de fer els mitjans. La ciència viu en un moment on aquesta combinació pot ser un còctel nefast i pot generar aquelles situacions de polarització, populisme i negacionisme que després es fan molt difícils de gestionar. No és un mal moment per al periodisme científic a nivell de ta-

lent, però sí que ho és perquè els mitjans estan perdent influència. I això genera un bucle que només pot anar malament.

Arran d'aquestes crisis, sorgeixen nous tipus de periodisme, com el periodisme de verificació...

Sí, com *Maldita, Newtral*... Els admiro. Són una forma molt intel·ligent de fer periodisme en el context d'avui en dia, han trobat la manera d'instal·lar-se en aquestes dinàmiques virals i de difusió de *fake news*. Abans havies de dedicar un munt de temps a trobar les fonts i desmentir aquell missatge fals que t'arribava al grup de whatsapp familiar, per exemple. Mentre que ara comparteixes el que ha dit *Maldita* i bloqueges tota aquesta dinàmica. Però, és clar, això tampoc no ho resol tot; el periodisme no pot ser només reactiu. Cal veure quin model de sostenibilitat té. El periodisme ha de ser capaç de generar la seva pròpia agenda.

No soc del tot pessimista, crec que hi ha mitjans que estan trobant maneres de fer-ho, com el *New York Times*, el *Washington Post*... Són mitjans que estan aconseguint fer diners a través d'internet. Però aquesta transició pot ser complicada i pot deixar molts projectes i empreses morts pel camí.

També coordines el projecte PerCientEx, que procura fer un periodisme científic de qualitat a Iberoamèrica. Què ens podries dir de l'experiència fins al moment?

El periodisme en general i el científic en particular estan en una època de maduresa, però a la vegada de feblesa. Després d'uns anys posant el focus en aquelles coses que anaven malament, vaig decidir posar-lo també en les coses que se segueixen fent bé o fins i tot milloren. PerCientEx és una base de dades que recopila i analitza els mitjans i els articles dels projectes que, enmig d'un context bastant complicat, representen unes bones pràctiques. Tot i així, hi ha moltíssims treballs excel·lents que no hi queden recollits, però és un punt de partida per a donar crèdit a la gent que està fent aquestes coses i inspirar lectors i periodistes en la idea que el periodisme científic de qualitat és necessari. Hi ha projectes similars que ja existien en altres països com Alemanya i els EUA, però a PerCientEx volem abraçar tota l'àrea iberoamericana.

Les temàtiques dels teus articles són molt variades, però en molts d'ells hi tens en compte la dimensió social de la ciència. Trobes que al públic general li interessin més les temàtiques de caràcter més social?

Crec no hi ha un sol públic, hi ha molts públics. El que jo intento fer cada vegada més és preguntar-me què fa servei al meu lector. Me'l prenc molt seriosament perquè no té temps per perdre. Jo li he de proporcionar informació rellevant, ben treballada i original. No em puc limitar a copiar o escriure coses que ja se saben perquè estaré marejant la perdiu. Això és l'ideal, és el que em guia. Que ho puguem fer cada dia és un altre tema.

Què li interessa al teu públic?

El que li pot interessar al meu lector en la majoria dels casos és una peça amb un impacte social, polític, ètic... perquè això és el que busquem quan llegim els mitjans. Això no vol dir que alguna qüestió sobre coneixement més bàsic, com per l'exemple sobre l'univers o sobre la naturalesa humana, no sigui de gran utilitat o no li pugui interessar. A nivell pràctic, hi haurà temes que seran per a un públic que ja té un interès en la ciència i altres temes que seran d'interès per a un públic més general.

Com busques aquestes històries?

Sovint les millors històries no et venen d'una nota de premsa, et venen d'una conversa atzarosa amb una persona. Algú amb qui has tingut una relació, o amb qui fins i tot has parlat abans en alguna peça, et truca i t'explica en detall històries personals, debats interns de la ciència o entre la ciència i la resta del públic... Tot això genera una agenda d'informació pròpia que la ciència no donaria necessàriament per defecte. Fins i tot, a vegades, no té cap interès a donar-te-la perquè incomoda alguns dels seus mecanismes de poder. L'altra manera de buscar aquestes històries és perseguir directament projectes de periodisme d'investigació més de profunditat.

Com per exemple?

Fa uns quants anys que tinc algun projecte més gran en marxa, sempre en paral·lel amb la meva feina diària. El primer important va ser sobre fonètica forense, on vaig seguir tota una sèrie de casos sobre usos i mals usos de la ciència de la veu als tribunals. Després en vaig fer un altre de molt gran, titulat *African Woman scientist on the move*, sobre com reverteix en el desenvolupament d'Àfrica el retorn als seus països de científiques africanes que han investigat en el món ric. Ara estic en una cadena de projectes sobre el preu dels medicaments. El primer que hem tret —normalment són projectes col·laboratius amb altres periodistes— és una investigació sobre Zolgensma, el medicament més car del món actualment. Vam descobrir, entre altres coses, que es va originar sobre la base d'una marató benèfica. És a dir, hi ha una discrepància molt gran entre els recursos que s'hi han posat i el que s'està fent pagar per comprar-lo.

Alguns dels teus articles tracten sobre la història de la ciència. Quina diries que és la seva visió en les notícies actuals?

Per mi la història de la ciència ha estat un cavall de batalla. No he sigut ni el primer ni l'últim que l'ha utilitzada i cada vegada li he anat prestant més atenció. El periodisme ha de donar context a la ciència i no limitar-se a explicar l'últim article de *Nature*, i un element clau del context és l'element temporal. Moltes vegades, sembla que amb el periodisme científic banal cada descobriment surt del no-res, com si tots els discursos fossin nous i no hi hagués res abans. Per això, per mi, la història de la ciència és fonamental, ja que quan mires l'actualitat

científica des d'aquesta perspectiva descobreixes moltes coses. Per exemple, descobreixes que un discurs que sembla superinnovador ja s'ha fet abans en la història en un determinat context i per a un ús polític concret, o fins i tot comprens certes dinàmiques, que d'entrada no s'entenen, de política científica i de la gestió de la ciència i de la cultura científica.

Així doncs, diries que és una bona eina per al periodisme actual?

Sí, la història de la ciència és una palestra de visió crítica. Els historiadors de la ciència o els que tenen familiaritat amb la història de la ciència normalment tracten amb fets que han passat en el passat, els analitzen, els trossegen i descobreixen tots els factors que hi han tingut influència. El primer que cau és aquesta idea que la ciència viu aïllada i es comencen a veure influències de tota mena: econòmiques, ideològiques, polítiques, personals... Per tant, aquesta *forma mentis* o actitud mental de disseccionar totes aquestes dimensions de la ciència et pot ajudar a abordar l'actualitat científica.

Quin és el *feedback* del públic?

Depèn de com ho fas. Si ho fas amb gràcia i amabilitat comunicativa, és positiu. Si tens una actitud més periodística i ets capaç de relacionar el tema amb l'actualitat, la meva sensació és que als lectors els encanta, perquè de sobte aquell tema, que és molt pla, adquireix una dimensió temporal. A més, comunicar bé implica relatar històries i la història de la ciència ens aporta moltíssimes narratives, històries, anècdotes, antecedents que tot d'una et permeten explicar el que vols explicar d'una manera molt visual, entretinguda, atractiva...

Ens podries recomanar algun exemple?

Hi ha un company del diari, en Carles Cols, que l'ha convertit en un gènere. Ell sempre la té present en els seus articles. Per exemple, a ell li interessen molt els animals i sempre fa excursions històrics... Té una actitud molt irònica i divertida. No és l'única manera de fer-ho, jo ho faig d'una altra manera. Però sí que allà hi ha moltes possibilitats, si se sap com fer-ho i com vincular-ho amb l'actualitat.

Com podria cobrar més protagonisme en l'esfera pública la història de la ciència?

Crec que vincular la història amb l'actualitat no vol dir: «mira, això ja s'està fent des de fa molt de temps!». Per mi, la història de la ciència trenca amb idees preconcebudes del temps present. Per exemple, tots donem per descomptat que gran part de la investigació farmacèutica es fa d'una determinada manera: en el sector privat, amb certes proteccions de patents... Tanmateix, si te'n vas uns cinquanta o cent anys enrere, descobreixes que era totalment diferent! Per exemple, hi havia laboratoris municipals fabricant medicaments. De sobte, la història de la ciència et trenca tòpics i et diu que les coses es poden fer de manera diferent i s'han fet de manera diferent. La història de la ciència és una gran proveïdora de mons alternatius. És una font inesgotable de maneres diferents de fer les coses.

Per primer cop des de fa molt de temps, la ciència ha tornat a ocupar la primera plana en molts diaris. Com ha afectat els periodistes científics la crisi pandèmica?

Ha estat un repte. De fet, s'ha parlat d'una infodèmia, a més de la pandèmia. Això en un principi ho va comentar l'OMS, i també hi ha un informe molt ben fet d'ISGlobal que en parla. El criteri clàssic de publicar informació científica contrastada, és a dir, que estigués en revistes amb *peer-reviewed* (revisió per parells) es va fer miques el segon dia. Ha estat una eclosió d'informació al·lucinant, de la qual molta era semicuita, provisional, poc contrastada. A més, hi hem d'afegir el fet que molt pocs periodistes han pogut trepitjar carrer, accedir al lloc dels fets, sobretot a les UCI. Hi ha qui opina que això ha tingut un impacte molt negatiu, ja que no s'ha apreciat la magnitud del desbordament, dels drames humans que s'estaven vivint. Per tant, podríem dir que d'una banda hi ha hagut un excés d'informació i d'altra banda, una mancança. Aquesta problemàtica s'ha intentat abordar, però no sempre s'ha fet correctament. Això s'explica perquè la feblesa del sistema de mitjans ha propiciat que s'obrissin les comportes, donant pas a un flux massiu d'informació. No obstant, també hi ha hagut mitjans i periodistes que han fet la feina de qüestionar la informació científica que arribava, que era aclaparadora.

Com ha estat escriure sobre un mateix tema dia sí dia també, amb una gran pressió social i una situació continuament canviant?

Una qüestió interessant que destacava l'informe d'ISGlobal era la mancança d'experts reals en la matèria davant una situació que va agafar tothom desprevingut. L'actitud del periodista era «doneu-me experts», però de vegades aquests podien aportar molt poca cosa més respecte al que ja se sabia i el que realment calia era trepitjar carrer i contrastar la informació. En definitiva, aplicar l'estratègia bàsica del periodisme per a esbrinar qüestions com: quants rastrejadors hi ha, quines mesures estan aplicant a les UCI, quins documents podem trobar per a entendre el que està passant, quina és la situació socioeconòmica en els llocs on hi ha més pandèmia... Això s'ha fet, però s'hauria pogut fer molt millor si haguéssim estat en un ecosistema de mitjans fidel a la seva vocació i molt més fort del que tenim.

De fet, durant el confinament, un dels teus articles, «El colapso que no fue», va tenir molt de ressò a les xarxes, ja que Miquel Iceta, polític del Partit Socialista a Catalunya, el va mencionar. Com vas gestionar l'allau de respostes i comentaris?

Aquell article parla d'un manifest signat per un grup d'experts en el qual es feia una predicció molt concreta sobre la situació de la COVID-19 a Espanya, basada en una gràfica derivada d'un model. Jo ja havia escrit un primer article al respecte. El manifest havia tingut una forta presència en el debat públic. De fet, el Govern català l'havia emprat per a identificar errors del Govern central; per tant, era important fer-ne un seguiment. El que aporta el segon article és que els mateixos autors del manifest van actualitzar la predicció i la gràfica

en una publicació successiva, arribant a conclusions diferents a les del manifest. Aquesta informació va incomodar el Govern català i alguns sectors propers, que es van dedicar, en xarxes socials i en declaracions polítiques, a aixecar una cortina de fum (atribuint a l'article uns continguts que no tenia) i a intentar desprestigiar-me personalment. És una estratègia cada vegada més freqüent, desgraciadament. El meu article és factualment correcte i és tasca dels periodistes científics investigar les afirmacions científiques que es fan en la palestra pública; així doncs, jo ho tornaria a fer. Però em pregunto quantes persones, que només s'informen llegint piulades a Twitter i missatges de Whatsapp, es deuen haver quedat amb una determinada opinió de l'article, sense ni tan sols haver-lo llegit. Crec que tota la història és un exemple de les dinàmiques que generen la desinformació i la polarització.

Durant l'actual pandèmia, el concepte *xarxa* ha estat molt present. Quin coneixement podria aportar la pandèmia a la teoria de les xarxes complexes?

No només ha estat present en aquesta pandèmia... En pandèmies anteriors, com la de la Grip A, ja hi va haver una eclosió de dinàmiques en xarxa aplicades a les pandèmies, amb uns resultats notables. Realment s'ha posat de manifest el valor que tenen. No obstant, també s'han de posar en relleu les limitacions del model. A *El Periódico* van publicar un article molt bo d'Arnald Puy, en representació de tot un grup que anteriorment havia escrit un manifest a *Nature*, on s'advertia sobre el perill de prendre's els models matemàtics com una predicció del futur, sense tenir en compte les assumpcions i les aproximacions.

Com creus que aquesta teoria pot ajudar a definir millor la pandèmia?

En un context de gran incertesa on desconexem les dades degut a la dinàmica de la pandèmia, per la manca d'un servei epidemiològic potent —que altres països tenen—, i on obviam molts aspectes que descobrirem posteriorment, en el futur, és evident que aquests models tenen uns marges d'incertesa molt grans. Jo crec que el missatge important és que en un context com aquest els models són una expertesa més, però en cap cas no són suficients per ells mateixos, ni superiors a altres experts. Per això molts científics han insistit en la necessitat dels comitès interdisciplinaris, on hi siguin presents científics, economistes, sociòlegs, etc. Per exemple, si un es dedica només als resultats estrictes dels models matemàtics, hi ha solucions òbvies, com estendre el confinament domiciliari a sis mesos o a un any, però fer-ho seria clarament contraproductiu. Per això calen molts punts de vista diferents que d'alguna manera puguin harmonitzar el coneixement.

Finalment, quin ha estat l'article amb què has gaudit més escrivint?

Quan he gaudit més escrivint és quan he aconseguit aixecar un tema que no existia en el debat públic. Per exemple, destacaria el reportatge sobre CRISPR, que va rebre un Premi Prisma. Era un moment en què en l'àmbit especialitzat tothom en parlava, però fora d'aquest entorn era totalment desconegut. També em ve al cap la investigació sobre el cas

d'Óscar Sánchez, un ciutadà espanyol que va estar pres a Itàlia per error durant molt de temps, i al final el van acabar alliberant.

Com et vas interessar per la faceta de professor en el Màster d'Història de la Ciència: Ciència, Història i Societat?

Va ser una invitació dels organitzadors del màster. Van veure que com a periodista m'interessa la història de la ciència, i van pensar que per als estudiants podia ser suggerent tenir un enfocament des d'aquesta perspectiva.

Què t'ha aportat aquesta experiència?

A mi m'aporta molt perquè m'obliga a pensar sobre la meva feina. De vegades, quan estàs immers en el teu dia a dia, perds la visió més perifèrica. Per això, preparar les classes, fer-me preguntes més bàsiques i actualitzar-me sobre les investigacions que estan tenint lloc en el periodisme científic és clau. A més, sempre és interessant la interacció amb els estudiants. A part del fet que m'agrada compartir la meva feina i compartir com ho visc, també és molt enriquidor quan els estudiants plantegen dubtes, qüestions... T'ajuda una mica a entendre per on es mouen les generacions més joves.

Júlia Massó
Núria Pujol